

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 7/2013

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat Jon Olav Holvik

Klagen gjelder: Forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om
særskilt kompensasjonsordning.
Spørsmål om skadelidte har krav på
kompensasjon tilsvarende 65 G.

Beslutningsdato: 18. juni 2013

I behandlingen har deltatt: Anne Stine Eger Mollestad
Jane Ytreøy Grøndalen
Odd Helge Olsen
Trond Jørgensen

Konklusjon: Klagen tas til følge. Skadelidte innvilges
kompensasjon i henhold til forskriften
§ 4a, jf. § 4b med fradrag for tidligere
utbetalt kompensasjon, jf. § 5. Utgifter
til juridisk bistand dekkes i sin helhet.

***

1. Prosessuelt – habilitet

For klagebehandlingen har det faste medlemmet Eva Klepsland Drageset, etter eget ønske erklært seg inhabil, og fratrådte ved behandlingen av saken, da klager tidligere har vært klient ved Dragesets advokatkontor. Varamedlemmet Jane Ytreøy Grøndalen deltok i stedet.

2. Sammendrag av saksgangen

Klagen gjelder krav etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner (kompensasjonsforskriften).

██████████ i ██████████ i ██████████ født ██████████ heretter kalt skadelidte, deltok i ██████████ som kokk. Han dro i militæret da han var 19 år og avtjente 15 måneders tjeneste i flyvåpenet. Etter å ha gått rekruttskolen på Lista var han på Bardufoss som kokk og stortrivdes med det. Etter tjenesten, da skadelidte var 20 år, hadde han enkelte vaskejobber. Året etter begynte han å jobbe i ██████████ kommune, men fikk fri fra denne jobben da han skulle reise til ██████████ i ██████████. Han var 25 år gammel da han dro ut. Skadelidte beskriver at han hadde en bra helse forut for ██████████. Skadelidte opplevde flere belastende hendelser under oppholdet i ██████████.

Den 9. oktober 2006 ble skadelidte tilkjent kroner 122 290,- etter forskrift om billighetserstatning. På bakgrunn av spesialisterklæring utarbeidet av psykologspesialist/major Trond Willy Solberg ved Forsvarets sanitet datert 28. juli 2006 ble erstatningen beregnet etter en varig medisinsk invaliditetsgrad på 17,5 %. I vedtak av 14. august 2008 fikk skadelidte ytterligere 150 928,- etter samme ordning, til sammen kr. 273 218. SPK vurderte spesialisterklæringen fra Solberg på nytt og kom til at de kunne godta at hele invaliditetsgraden på 35 % legges til grunn for erstatningsberegningen.

I vedtak av 8. november 2010 ble skadelidte innvilget kompensasjon tilsvarende 35 G med fradrag for tidligere utbetalt billighetserstatning. SPKs vedtak bygger på spesialisterklæring av 10. oktober 2010 utarbeidet av psykiater Jan Øystein Berle, innhentet etter det særskilte mandatet. Dr. Berle kommer til at skadelidte har diagnosene PTSD, vedvarende personlighetsforandring etter katastrofale livshendelser og tilbakevendende depressiv lidelse, aktuell episode mild. Det anses som overveiende sannsynlig at skadelidtes plager har årsakssammenheng med ██████████.

I vedtak av 13. november 2012 avslø SPK skadelidtes krav om kompensasjon tilsvarende 65 G, og begrunnet det med at det etter de strengere vilkårene for høyere kompensasjon ikke var tilstrekkelig sannsynliggjort at det var årsakssammenheng mellom ██████████ og skadelidtes psykiske plager og uførhet. I den sammenheng ble det vist til spesialisterklæring fra Forsvarets sanitet, hvor psykologspesialist/major Solberg konkluderer med at det ikke er årsakssammenheng, da Solberg mener at skadelidte uavhengig av utenlandstjenesten ville ha utviklet psykiske problemer og rusproblemer med påfølgende vanskelig livssituasjon. Dette på grunn av vanskelig barndom og alkoholavhengighet. Dr. Reichelt, ved kontor for psykiatri og stressmestring, stilte seg bak konklusjonen i sistnevnte spesialisterklæring.

For Klagenemnda møtte skadelidte sammen med sin advokat. Det ble anført at det er de ordinære erstatningsrettslige regler som skal legges til grunn ved vurderingen av årsakssammenheng. Det er således tilstrekkelig at skadelidte sannsynliggjør at skaden er oppstått som følge av tjenestegjøring i en internasjonal operasjon. Videre ble det fremholdt at

spesialisterklæringen utarbeidet av psykiater Berle er innhentet etter det særskilte mandatet, og må benyttes i denne type saker.

3. Nemndas vurdering

Det sentrale spørsmålet i saken er om skadelidte har krav på kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning § 4a, tilføyd ved forskrift 2012-06-18 nr. 647 som åpner for en utvidet kompensasjon tilsvarende ytelsen etter forsvarspersonelloven § 12b.

En søknad om kompensasjon etter forskriften § 4a forutsetter en ny vurdering basert på strengere krav til bevis og bevistema enn det som har vært retningsgivende for 35 G-ordningen, hvor det i tolkningsnotat av 22. november 2010 fra Forsvarsdepartementet er uttrykt at beviskravet skal praktiseres lempeligere enn etter et krav under de alminnelige erstatningsmessige grunnlag.

Utover å oppfylle vilkårene for kompensasjon etter 35 G, forutsetter en rett på kompensasjon tilsvarende 65 G at man oppfyller de beviskrav og bevistema som gjelder etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12 b. Bestemmelsen lyder:

«Staten skal uavhengig av skyld erstatte tap påført sivilt eller militært personell på grunn av skade eller sykdom oppstått som følge av tjeneste i en internasjonal operasjon, herunder psykiske belastningsskader.»

Hva som nærmere ligger i beviskravet og bevistemaet etter forsvarspersonelloven § 12 b, må utledes av forarbeidene til bestemmelsen. I Ot.prp. nr. 67 (2008-2009) s. 56 står det:

«Når det gjelder krav til årsakssammenheng, er det tilstrekkelig at skadelidte sannsynliggjør at skaden vedkommende har pådratt seg har oppstått som en følge av at sivilt eller militært personell «tjenestegjør i en internasjonal operasjon». Det er ikke nødvendig å kunne sannsynliggjøre at skaden skyldes en eller flere bestemte enkelthendelser, eller en konkret belastning. Det er tilstrekkelig å knytte årsakssammenhengen til tjenesten som sådan.»

Forsvarsdepartementet har i forbindelse med endringene i forskriften utarbeidet et høringsnotat av 30. mars 2012. Her uttales det at

«Prinsippet om fri bevisbedømmelse gjelder, men departementet mener at dokumentasjonen av skaden og årsaksforholdene blant annet gjennom en spesialisterklæring vil måtte tillegges vesentlig vekt i denne vurderingen. Særlig viktig ved bevisbedømmelsen vil være nedtegnelser foretatt i tid nær opp til den begivenhet eller det forhold som skal klarlegges. Spesielt beskrivelser foretatt av fagfolk for å få klarlagt en relevant tilstand vil være viktig, eksempelvis akuttsymptomer og brosymptomer etter en traumatiserende hendelse.»

Det skal legges til grunn en fri bevisbedømmelse. Det innebærer at man etter en fri vurdering av de bevis som er fremlagt i saken, avgjør hvilket saksforhold som skal legges til grunn for avgjørelsen. Høringsnotatet som er utformet av Forsvarsdepartementet sier at tidsnære begivenheter er særlig viktig ved bevisbedømmelsen. Nemnda bemerker at slike tidsnære begivenheter kan få særlig betydning dersom det som blir sagt senere står i klar motstrid til det som er sagt tidligere. Det som uttales fritt og uavhengig umiddelbart etter tjenesten kan da ha stor bevisverdi. Slike tidsnære nedtegnelser kan imidlertid vise seg å være misvisende, særlig fordi vedkommende på dette tidspunktet ønsket seg tilbake i utenlandstjeneste ved en senere

anledning, og derfor oppga tjenesten som mindre krevende enn den reelt sett var. Det kan være bakgrunnen for at skadelidte krysset av på at han følte seg helt frisk etter tjenesten.

Det må videre vektlegges at man i de foreliggende tilfeller har å gjøre med psykiske belastningslidelser, som karakteriseres som en senskade. Slike senskader materialiserer seg nødvendigvis ikke i umiddelbar tilknytning til tjenesten, men gir psykiske plager og symptomer først ved en senere anledning. Det er etter nemndas oppfatning det alminnelige beviskravet som følger av forsvarspersonelloven § 12b som skal anvendes, og høringsnotatet fra Forsvarsdepartementet kan derfor ikke tillegges så stor vekt at man går bort fra utgangspunktet om en fri bevisbedømmelse.

Nemnda er av den oppfatning at SPK derfor, i for stor grad, har lagt vekt på de kriteriene som oppstilles i Ask- og Lie-dommene når de vurderer kravet til tidsnære bevis i 65 G-saker. Kriteriene som blir oppstilt i de nevnte dommene er basert på diagnostisering av somatiske lidelser, nærmere bestemt nakkeslengskade som følge av whiplash mekanisme som har et bestemt symptom mønster. Det fremstår for nemnda som fremmed å anvende de samme kriterier i tilknytning til psykiske diagnoser. Beskrivelser av akutt symptomer og brosymptomer etter traumatiserende hendelser fra tjeneste i internasjonale operasjoner kan heller ikke anses å være like relevant når det gjelder psykiske belastningslidelser.

Nemnda mener av den grunn at det ikke kan oppstilles som et vilkår at det foreligger tidsnære bevis for at beviskravet etter forskriftens § 4a skal være oppfylt. Man er her henvist til en fri bevisbedømmelse, jfr. forarbeidene til forsvarspersonelloven § 12b. Det oppstilles da ingen begrensninger for hvilke bevis som kan fremlegges, men vekten av dem vil naturligvis variere.

Klagenemnda legger til grunn at skadelidte har en varig psykisk belastningsskade som følge av internasjonal tjenestegjøring, og er 100 % ervervsmessig ufør. Problemstillingen i saken er om hele uførheten kan tilbakeføres til tjenesterelaterte psykiske belastningsskader.

Ved krav om kompensasjon tilsvarende 65 G gjelder da de alminnelige erstatningsrettslige reglene for bevis og årsakssammenheng. Det betyr at det stilles strengere krav til dokumentasjon av årsakssammenheng enn ved 35 G. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22. november 2010 om lempeligere beviskrav gjelder ikke. Etter alminnelige erstatningsrettslige regler må det foreligge sannsynlighetsovervekt, det vil si mer enn 50 % sannsynlighet, for at skaden skyldes tjenestegjøring i en internasjonal operasjon. Det skal bevises en psykisk belastningslidelse som følge av internasjonal tjeneste. Det er ikke oppstilt krav om at skadelidte må oppfylle diagnosekriteriene for en konkret lidelse, som f.eks PTSD. Betegnelsen psykiske belastningslidelser er svært vid, og det avgjørende er derfor om lidelsen kan karakteriseres som en psykisk belastningslidelse.

I sitt vedtak vedrørende 65 G, tar SPK oppgjør med spesialisterklæring utarbeidet av dr. Berle som er innhentet etter det særskilte mandat. Det hevdes at Berles erklæring bygger på skadelidtes egne utsagn, og ikke på objektiv informasjon. Videre finner SPK det påfallende at dr. Berle ikke legger vekt på andre faktorer som oppvekst, mistilpasning, lese- og skrivevansker og alkoholproblemer fordi det er sparsom dokumentasjon på dette. Det påstås at dr. Berle utelukkende legger vekt på skadelidtes gjengivelser fra tjenesten, og at det ikke finnes noen dokumentasjon for det skadelidte forteller. Når SPK likevel la avgjørende vekt på Berles erklæring i sitt vedtak vedrørende innvilgelse av kompensasjon tilsvarende 35 G, begrunnes dette med at det ble foretatt en lempeligere vurdering. I den forbindelse finner Klagenemnda grunn til å påpeke at SPKs vedtak om kompensasjon er datert 10. november 2010, det vil si før Forsvarsdepartementet uttrykte at det skal praktiseres lempeligere beviskrav etter 35 G-

ordningen. Nemnda finner det derfor vanskelig å legge til grunn at SPK praktiserte lempeligere beviskrav når de på bakgrunn av dr. Berles erklæring og øvrig dokumentasjon i saken (herunder spesialisterklæring fra Solberg), kom til at årsakssammenheng var tilstrekkelig sannsynliggjort til å utbetale erstatning etter 35 G. De foreliggende opplysninger i saken gir ikke nemnda grunnlag for å hevde noe annet enn at de alminnelige erstatningsrettslige reglene for bevis og årsakssammenheng ble praktisert på vedtakstidspunktet i 35 G-saken.

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av den alminnelige erstatningsrett. Erstatningsretten bygger på betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil tjenesten være årsak til den psykiske belastningsskaden skadelidte lider av, dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er den skadelidte som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng. Årsakskravet mellom en handling og en skade er vanligvis oppfylt dersom skaden ikke ville ha skjedd om handlingen tenkes bort. Handlingen er da en nødvendig betingelse for at skaden inntreffer, jf. eksempelvis Rt. 1992 s. 64.

SPK har anført at skadelidte ville ha vært helt eller delvis ervervsufør, dersom ██████████ tenkes bort. Bevisbyrden for at skadelidte uansett ville ha blitt helt eller delvis varig ervervsmessig ufør, påhviler staten. I den sammenheng vises det til Rt. 1999 s. 1473.

SPK viser til at skadelidte startet å drikke fra 12-årsalderen. Han har to søstre som er/var begge rusmisbrukere og foreldre, hvor særlig far misbrakte alkohol til han var 62 år. Han hadde ingen lett skolegang, og avsluttet etter grunnskolen fordi han var lei. Videre ble han kalt ordblind, noe som trolig skyldtes dysleksi. For øvrig fungerte skadelidte godt i arbeid etter endt utdanning. Videre viser SPK til at dr. Berle skriver at det forelå en viss ekstraordinær sårbarhet, samt dysfunksjonelle trekk forut for ██████████. Til slutt begrunner SPK avslaget med å henvise til psykologspesialist/major Solbergs konklusjon om at skadelidte uavhengig av tjenesten ville ha utviklet psykiske problemer og rusproblemer med påfølgende vanskelig livssituasjon på grunn av vanskelig barndom/mistilpasning og alkoholavhengighet.

Nemnda bemerker at det ikke leder til noen begrensning i erstatningsansvaret om skadelidte var særlig sårbar, slik at konsekvensen av den psykiske belastningen derfor er mer omfattende for ham enn for de fleste andre. Dersom skadelidte har en særlig mottakelighet som må anses som den helt overveiende årsak til utviklingen av skaden eller sykdommen, kan sårbarheten tillegges vekt. Etter alminnelig erstatningsrett er imidlertid hovedregelen at skadelidte har krav på full erstatning selv om skaden delvis skyldes at skadelidte har vært svært mottakelig. Skadevolder må ta skadelidte som han er. Det betyr at skadevolder må yte full erstatning, der skaden er utløst av ansvarshendelsen, også der skaden blir mer omfattende enn for en normalt motstandsdyktig person. Dersom sårbarheten har realisert seg i en medisinsk invaliditet som forelå forut for den skadevoldende begivenhet (såkalt inngangsinvaliditet), eller disposisjon for utvikling av sykdom eller skade har vært en vesentlig aktivt virkende årsaksfaktor ved utviklingen av den aktuelle skade, skal den dog hensyntas. Nemnda viser i den sammenheng til vedtak 18/2011, 20/2011 og 4/2012, men det presiseres at disse er 35 G-saker med lempeligere bevisvurdering.

På bakgrunn av den foreliggende dokumentasjon i saken finner nemnda ikke tilstrekkelige holdepunkter for å legge til grunn at skadelidte ville ha vært helt eller delvis ufør om tjenesten tenkes bort. Skadelidte var i arbeid forut for utenlandstjenesten, og kom tilbake i arbeid etter tjenesten. Det foreligger ingen konkrete holdepunkter for at skadelidte hadde problemer i arbeidslivet før tjenesten. Han falt ut av arbeidslivet først etter tjenesten. Videre har skadelidte ikke rus-/alkoholproblemer i dag. Siden SPK har bevisbyrden, burde det ha vært innhentet

ytterligere dokumentasjon for eventuelt å konstatere at skadelidte ville ha falt ut uansett. Det er ikke gjort i denne saken. Nemnda må foreta en konkret vurdering. Det betyr at vedtaket ikke kan bygge på spekulasjoner om hva som ville skjedd om skadelidte ikke hadde tjenestegjort. Nemnda kan altså ikke se at SPK har sannsynliggjort at skadelidte uansett ville ha falt ut av arbeid.

Klagen tas etter dette til følge. Det legges til grunn at den psykiske belastningslidelsen etter [REDACTED] har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for hele uførheten. Konsekvensen av det er at skadelidte har krav på full kompensasjon etter forskriften § § 4a, jf. § 4b med fradrag for tidligere utbetalt kompensasjon, jf. § 5.

For klageomgangen er det lagt frem et krav på totalt kr. 41 562,50 inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på totalt 17 timer og 30 minutter. Advokat Holvik har også lagt frem reiseregning for fremmøte på til sammen kr. 6 312,-. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning saken. Kravet dekkes i sin helhet.

4. Konklusjon

Klagen tas til følge. Vedtaket fra SPK oppheves. SPK utbetaler kr. 41562.50 inkl. mva. for kostnader ved juridisk bistand for klageomgangen. Videre dekkes også fremlagt reiseregning for advokat Holvik og skadelidte på til sammen kr. 6 312,-.

Vedtaket er enstemmig.

***

Oslo, 1. august 2013

Jane Ytreøy Grøndalen
Klagenemndas varamedlem